

студентів к участю в процесі формування професійного, наукового і особистісного зростання.

Теоретическа і практическа значимість. Доказано значення НІДС для виховання потреби і навичок постійного самоосвічення в майбутньому, що необхідно для професійного образу спеціаліста будь-якого профіля; обоснована роль СНО в розвитку і підтримці НІДС; практическа значимість заключається в можливості використовувати в вузах країни розроблені форми і методи організації НІРС засобами СНО.

ЛИТЕРАТУРА

1. Балашов В.В. Организация научной деятельности молодых ученых и студентов в вузе. – М.: ГАУ, 1997. – 349 с.
2. Модернизация студенческого самоуправления в высшей школе: Материалы международной научно-практической конференции / Под ред. А.И. Галкина, Г.П. Максимовой и др. – Ростов-на-Дону: РГЭУ “РИНХ”, 2008. – 452 с.
3. Пономарев А.В. Где и как рождается лидер? // Студенчество. Диалоги о воспитании. – № 1. – 2007. – С. 4-7.

УДК 378.01

САМОСТІЙНА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ У СТРУКТУРІ ТА ЗМІСТІ КУРСУ «МЕТОДОЛОГІЯ І МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Сейко Н.А.

САМОСТІЙНА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ У СТРУКТУРІ ТА ЗМІСТІ КУРСУ «МЕТОДОЛОГІЯ І МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Сейко Н.А.

У статті розглянуто методи активізації самостійної науково-дослідної роботи студентів у межах вивчення курсу «Методологія і

методи соціально-педагогічних досліджень». Подано приклади завдань для самостійного вирішення під час практичних занять з курсу методології соціально-педагогічних досліджень.

Ключові слова: науково-дослідна робота, методологія соціально-педагогічних досліджень.

**САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ
РАБОТА СТУДЕНТОВ В СТРУКТУРЕ И СОДЕРЖАНИИ КУРСА
«МЕТОДОЛОГИЯ И МЕТОДЫ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
ИССЛЕДОВАНИЙ»**

Сейко Н.А.

В статье рассмотрены методы активизации самостоятельной научно-исследовательской работы студентов в процес ее изучения курса «Методология и методы социально-педагогических исследований». Представлены примеры заданий для самостоятельного выполнения во время практических занятий по курсу методологии социально-педагогических исследований.

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность, методология социально-педагогических исследований.

**INDIVIDUAL STUDENTS' RESEARCH SCIENTIFIC WORK IN THE
STRUCTURE AND CONTENT OF THE COURSE «METHODOLOGY
AND METHODS OF SOCIAL PEDAGOGIC STUDY»**

Seyko N. A.

The article investigates activating methods of individual students' scientific research work as a part of the course «Methodology and Methods of Social Pedagogic Study». The task samples are given for the individual solution during the practical classes of the course Methodology of Social Pedagogic Study.

Key words: scientific research work, methodology of social pedagogic study.

Постановка проблеми. Підготовка соціальних педагогів в Україні є відносно молодою науково-теоретичною галуззю. Проте в цій галузі вже представлено достатньо наукових розробок представників

психолого-педагогічної, соціологічної, соціально-педагогічної науки (Л. Боднар, Р. Вайнола, С. Вітвицька, І. Зверева, І. Зимняя, А. Капська, В. Коваль, Н. Ничкало, З. Фалинська та ін.) [1-9].

Однак вважаємо, що змістова частина професійної підготовки соціальних педагогів, особливо в частині застосування різних форм і методів викладання навчальних дисциплін для спеціалістів та магістрів ще недостатньо представлена в науковому доробку вітчизняних науковців. Частково це можна пояснити відносно невеликим періодом самого існування професії, тому наявні науково-методичні розробки не досить систематизовані й опубліковані.

Окремим питанням у межах проблеми викладання окремих навчальних дисциплін, спрямованих на формування професійної майстерності соціальних педагогів, є питання їх науково-дослідної підготовки й викладання спеціальних курсів, що забезпечують розвиток науково-дослідних знань, умінь та мотивації до здійснення науково-дослідної діяльності старшокурсників – майбутніх соціальних педагогів. На рівень науково-дослідної підготовки магістрів соціальної педагогіки впливає не лише зміст відповідних навчальних дисциплін («Основи соціально-педагогічних досліджень» на 1 чи 2 курсі; «Організація дослідницької діяльності соціального педагога» на 5 курсі; вивчення окремих тем у курсі соціальної педагогіки чи методики роботи соціального педагога), але й їх насиченість різними видами самостійної науково-дослідної діяльності. Як відомо, самостійна робота студентів визнана одним з найважливіших компонентів змісту їх професійної підготовки. Різноманітні аспекти студентської науково-дослідної роботи та самостійної науково-дослідної роботи студентів у системі ступеневої освіти розглядали О. Крушельницька, І. П'ятницька-Позднякова, В. Шейко, Н. Кушнарченко, С. Вітвицька, О. Микитюк, Н. Пузирьова, О. Семенов, М. Князян та ін. [3; 10-18].

Метою статті є аналіз методів активізації самостійної науково-дослідної роботи студентів у межах вивчення курсу «Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень».

Цей курс вивчається майбутніми соціальними педагогами на 5 курсі (для спеціалістів або ж магістрів); його загальний обсяг складає

1 або 2 модулі й передбачає значну кількість годин для самостійної роботи студентів.

Проектуючи різноманітні методи й прийоми викладання курсу «Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень», ми виходимо з таких основних положень:

- базовим принципом побудови змісту й методики викладання цього курсу є опора на самостійну науково-дослідну роботу студентів;

- одним з найбільш значущих методів, застосованих у процесі викладання курсу, є метод проєктів;

- переважна більшість спроектованих нами завдань для вирішення під час практичних занять та в ході самостійної роботи студентів повинні мати ознаки інноваційності – за змістом, формою чи способом реалізації;

- фактично всі завдання для самостійного розв'язання в цьому курсі орієнтовані на те, щоб результати самостійної роботи були використані студентами для підготовки випускної кваліфікаційної роботи (дипломної роботи, магістерської дисертації).

Проектуючи зміст навчального курсу «Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень», ми виходили з необхідності систематизувати вже наявні знання майбутніх соціальних педагогів щодо організації і проведення соціально-педагогічних досліджень; з іншого боку, вважали за необхідне сформулювати в майбутніх соціальних педагогів стійку потребу проводити науково-дослідну діяльність і використовувати результати соціально-педагогічних досліджень у практиці підготовки наукових робіт, прикладом чого є підготовка випускної кваліфікаційної роботи. Таким чином, протягом викладання цього курсу реалізується цілісний проєкт – самостійної науково-дослідної діяльності з метою вміщення її результатів до дипломного дослідження на завчасно задану тему.

Приклади завдань для самостійного вирішення під час практичних занять з курсу «Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень» подано нами в таблиці 1.

Таблиця 1

Приклади завдань для самостійного вирішення під час
практичних занять з курсу «Методологія і методи
соціально-педагогічних досліджень»

№	Тема заняття	Приклади завдань для самостійного вирішення під час опрацювання теми	Методика реалізації завдання
1	Поняття методології наукового дослідження та його розвиток	Проаналізуйте реалізацію головних діалектичних законів і закономірностей у соціально-педагогічних ситуаціях	Студентам пропонується розробити 1-2 соціально-педагогічні ситуації за темами їх майбутніх дипломних робіт
2	сучасною педагогічною наукою	Змодельуйте діяльність соціальної установи чи закладу (одна установа на вибір студента) та подайте їх у графічному вигляді	Приклади таких моделей подаються в методичних рекомендаціях до заняття. Студенти проєктують моделі відповідно до тематики дипломних робіт
3	Наука і наукові дослідження	Виявіть категорійні зв'язки між соціальною педагогікою та іншими науковими галузями: філософією; психологією; історією; соціологією; педагогікою; біологією й анатомією людини; статистикою тощо. Побудуйте таблицю цих взаємозв'язків на бланку	Бланк для виконання завдання міститься в методичних рекомендаціях до практичного заняття – у друкованому та електронному вигляді. Студенти добирають категорії соціальної педагогіки, які безпосередньо стосуються теми їхньої дипломної роботи
4	Науковий апарат сучасного соціально-педагогічного дослідження	Спроєктуйте науковий апарат до теми дослідження з соціальної педагогіки за структурою: Мета дослідження; Гіпотеза дослідження; Об'єкт дослідження; Предмет дослідження; Завдання дослідження	Тема дослідження з соціальної педагогіки є темою дипломної роботи студента. Результат виконання цього завдання згодом коректується науковим керівником дипломної роботи і вноситься до тексту.

5	Метод аналізу документів у системі соціально-педагогічних досліджень	Доберіть для опрацювання необхідні нормативно-правові документи, що регулюють соціальну сферу й соціально-педагогічну діяльність. Проаналізуйте ці документи і результати помістіть до таблиці	Таблиця проектується викладачем і вміщується в спеціально підготовленому бланку – у друкованому та електронному вигляді.
6		Доберіть для контент-аналізу періодичні видання з соціальної психології, соціальної педагогіки, психології. Заповніть класифікатор контент-аналізу однієї з публікацій у періодичному виданні (одна публікація для кожного студента) за таблицею	У таблиці аналіз джерела здійснюється: жанр матеріалу; спрямованість, новизна, характер і знак інформації; часова орієнтація інформації; конкретність повідомлення; конструктивність тексту; аналітичність і сфера інформації та ін.
7	Методика роботи з бібліографією в підготовці наукових досліджень	Підберіть список з 10 наукових джерел для підготовки наукової статті за темою дипломної роботи. Обґрунтуйте вибір наукових джерел і викладіть їх у списку, оформленому за стандартними вимогами.	Зразок оформлення літератури для використання його згодом у оформленні дипломної роботи подається окремо в методичних рекомендаціях до лабораторного заняття.
8	Метод спостереження в системі методів соціально-педагогічного дослідження	На підставі переглянутого відеоролика (фрагмент художнього чи документального фільму), який демонструє поведінку учня в школі, поспостерігайте за поведінкою учня (учнів) і відобразіть результати свого спостереження в протоколі соціально-педагогічного спостереження.	Протокол соціально-педагогічного спостереження подається окремо для кожного студента на спеціально підготовленому бланку. Відеоролик може бути наданий викладачем чи підготовлений студентами самостійно під час підготовки до заняття.

9	Метод інтерв'ювання в системі методів соціально-педагогічного дослідження	Проведіть на занятті гру «Інтерв'ювання учня» або «Інтерв'ювання батька (матері)», використовуючи соціально-педагогічні ситуації, спроектовані студентами відповідно до теми дипломної роботи	Інструкція до проведення гри вміщується в методичних рекомендаціях до проведення лабораторного заняття. Студенти працюють у мікрогрупах. Після проведення гри студенти від кожної мікрогрупи, яка провела інтерв'ювання, здають для перевірки бланк із заповненими питаннями для інтерв'ю та аркуш з якісним аналізом результатів інтерв'ювання.
---	---	---	--

Як свідчить таблиця 1, для виконання певних типів завдань викладач проектує спеціальні бланки, макети, зразки моделей тощо. Так, наприклад, для виконання завдання щодо встановлення категорійних зв'язків між соціальною педагогікою та іншими науковими галузями студентам пропонується робота на спеціально підготовленому бланку, представленому в таблиці 2. При цьому студент може працювати як у друкованому варіанті цього бланку, так і в електронному – при наявності власного ноутбука чи стаціонарного місця користувача комп'ютерної техніки в спеціально обладнаній аудиторії. Зауважимо, що студенти віддають перевагу саме другому способу виконання завдання, оскільки це дає їм можливість використати вирішене завдання з цього курсу для своєї дипломної роботи.

Таблиця 2

Варіант спеціально підготовленого бланку для виконання студентами одного із завдань у курсі «Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень»

Бланк для виконання самостійного завдання щодо категорійних взаємозв'язків соціальної педагогіки			
Студент _____		Група _____	
№п/п	Категорія, спільна для соціальної педагогіки та іншої галузі	Глумачення в соціальній педагогіці	З якої науки залучено
1.			
2.	...		

Спеціально підготовлений бланк для виконання іншого завдання – опрацювання нормативно-правової бази соціально-педагогічної діяльності як методу дослідження – подано в таблиці 3.

Таблиця 3

Бланк для виконання самостійного завдання з курсу
«Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень»
з теми лабораторного заняття №1

Назва нормативно-правового документа	...
Тип документа	
Дата прийняття	
Тип клієнтів, яких стосується цей нормативно-правовий документ	
Своєчасність прийняття документа	
Головні позитивні соціально-педагогічні характеристики нормативно-правового документа	
Недоліки документа з точки зору діяльності соціального педагога	

Висновок. Отже, самостійна науково-дослідна робота студентів випускного курсу при підготовці до занять з курсу «Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень» дає можливість, з одного боку, систематизувати їх науково-дослідні знання, уміння й навички; з іншого боку – студенти мають змогу використати результати вирішених творчих завдань для виконання своєї випускної кваліфікаційної роботи.

Перспектива подальших досліджень стосовно розвитку науково-дослідних здібностей студентів убачається нами в аналізі теоретичного підґрунтя дослідницької діяльності майбутніх соціальних педагогів у вітчизняних та зарубіжних наукових працях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднар Л.В. Професійна підготовка соціальних педагогів із застосуванням електронних засобів навчання / Лілія Василівна Боднар: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. — О., 2006. — 254 арк.

2. Вайнола Р.Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки / Р.Х. Вайнола : монографія / За ред. С.О. Сисоевої. – Запоріжжя: ХНРБЦ, 2008. – 460 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. – К: Центр навчальної літератури., 2003. – 446 с.
4. Зверева І.Д. Соціальна педагогіка: теорія і технології / І.Д. Зверева: підручник. – К.: ЦУЛ, 2006. – 320 с.
5. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. Авторская версия. – // Труды методологического семинара „Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы”. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – С. 5-18.;
6. Капська А.Й. Соціальна педагогіка / А.Й. Капська: підручник. – К.: ЦУЛ, 2006. – 468 с.
7. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія / Н.Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2001. – Вип. 1. – С. 9–22.
8. Коваль В.О. Особливості валеологічної підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах / Василь Олександрович Коваль: дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Запорізький національний ун-т. – Запоріжжя, 2006. – 229 арк.
9. Фалинська З.З. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах / Зоряна Зенонівна Фалинська : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2006. – 284 арк.
10. Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень студентів / О.В. Крушельницька: навч. посібник. – К.: Кондор, 2003. – 224 с.
11. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі / І.С. П'ятницька-Позднякова: навч. посібник. – К.: Центр навч. літ-ри, 2003. – 88 с.
12. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарченко: підручник. – 3-тє вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2003. – 264 с.
13. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень / Г.С. Цехмістрова : підручник . – К.: Слово, 2003. – 136 с.
14. Микитюк О.М. Теорія і практика організації науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах освіти України в ХІХ ст. / О.М. Микитюк: